

УДК 378.147

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Олена Шевченко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Полтавський державний медичний університет.

ORCID: 0000-0002-5829-2048

E-mail: shevchenko.36028@gmail.com

Тетяна Лещенко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Полтавський державний медичний університет.

ORCID: 0000-0003-4682-3734

E-mail: tetyana.57@ukr.net

У статті розкрито проблему використання групових методів роботи під час вивчення української мови як іноземної здобувачами вищої освіти медичного фаху. Проведено науковий аналіз сучасних запитів до майбутнього фахівця, системи його навичок із точки зору компетентнісного підходу.

Описано переваги групової роботи під час вивчення мови – спроможність до забезпечення відтворення ситуації реальної комунікативної взаємодії, забезпечення емоційно сприятливої атмосфери, модифікація методів контролю успішності й системи ролей викладача і здобувача вищої освіти в навчальному процесі.

***Ключові слова:** групова робота; парна робота; українська мова як іноземна; відтворення ситуацій реальної комунікації; інтерактивність педагогічної комунікації; переваги групової роботи; soft skills; діалогічність.*

THE USE OF GROUP WORK IN LEARNING THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN BY STUDENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION: THEORETICAL ANALYSIS

Olena Shevchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, Poltava State Medical University.

ORCID: 0000-0002-5829-2048

E-mail: shevchenko.36028@gmail.com

Tetyana Leschenko, Candidate of Philological Sciences, Head of the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, Poltava State Medical University.

ORCID: 0000-0003-4682-3734

E-mail: tetyana.57@ukr.net

The article reveals the problem of using group methods of work in learning the Ukrainian language as a foreign language by students of higher education in the medical profession. A scientific analysis of modern requests to the future specialist, the system of his skills from the point of view of the competence approach was carried out. The concept of soft skills and its role in the a modern specialist functioning are described.

The specifics of the soft skills formation during the study of the Ukrainian language as a foreign language among students of higher education in the medical profession are presented. Attention is focused on the need to create real communication situations in order to develop foreign language speaking skills.

The concept of group work in learning the Ukrainian language as a foreign language in higher education is presented, its general didactic principles of application are described in accordance with the competence and dialogic approaches. Attention is focused on the activity of students of higher education during the application of group forms of work, their possibility of inclusion in communicative situations, ensuring real interactivity during work in microgroups. The advantages of group work in language learning are described – the ability to ensure the reproduction of situations of real communicative interaction, the provision of an emotionally favorable atmosphere, the modification of methods of monitoring success and the system of roles of the teacher and the student of higher education in the educational process.

The didactic principles of the possible division of higher education students into microgroups for optimal provision of the educational process are described. It's find out that during the group work, all students take an active position, being in improvised situations of real communicative interaction; have the opportunity to improve their speaking skills in Ukrainian as a foreign language.

Keywords: *group work; pair work; Ukrainian language as a foreign language; reproduction of real communication situations; interactivity of pedagogical communication; advantages of group work; soft skills; dialogicity.*

Стрімкий темп розвитку сучасного суспільства, зміни у сфері світової освіти, що характеризуються тенденцією до створення єдиного освітнього простору, зміна поколінь, а разом із нею і потреб суб'єктів навчання зумовили глибоке реформування системи вищої освіти, запровадження новітніх форм організації навчально-професійної діяльності у вишах. У рамках цього процесу впроваджуються нові освітні стандарти, вводиться бально-рейтингова система оцінки якості освіти, розробляються модулі основних освітніх програм, при цьому як методологічна основа змісту сучасної вищої освіти використовується компетентнісна модель навчання. Запроваджені зміни покликані сприяти підвищенню якості вищої професійної освіти і, як наслідок, конкурентоспроможності випускників вітчизняної вищої школи на світовому ринку праці. Проте провідні педагоги й дослідники у сфері дидактики пов'язують модернізацію освіти як із запровадженням нових регулятивних норм, так і з подоланням наявних протиріч, які дозволяють проводити ефективне реформування української освітньої системи.

Актуальність проблематики застосування групових технологій навчання зумовлена інтеграцією України до міжнародного освітнього простору і змінами вимог, що пред'являються до майбутніх фахівців, які мають володіти достатнім рівнем української мови як іноземної для подальшого професійного й культурного зростання в період додипломної освіти в Україні, для відвідування зарубіжних країн із метою обміну досвідом із колегами, проведення наукових досліджень.

Такі автори як В. Каламаж [1, с. 157], О. Курінний та Т. Черкасова [2, с. 9], розглядаючи особливості нової освітньої парадигми, виявляють низку протиріч, що перешкоджають її впровадженню в сучасну освіту. Одне з таких протиріч пов'язане з

наявною розбіжністю між суспільною формою існування культури й індивідуальною формою її присвоєння людиною. Суть цього протиріччя в тому, що психічний розвиток людини відбувається в діалозі та взаємодії людей, у засвоєнні сучасних дискурсів існування суспільства через різноманітну форму діалогічних комунікацій різних рівнів. Отже, успішне формування системи компетенцій сучасного фахівця можливе лише в умовах співпраці суб'єктів навчання і є результатом їхньої спільної навчальної діяльності. Проте традиційна система організації навчального процесу, звана лекційно-семінарською, відрізняється домінуванням фронтальних форм роботи, які мають індивідуальний характер.

У дослідженні І. Пасічник, В. Каламаж [6, с. 258] висвітлені актуальні тенденції використання групових форм роботи під час вивчення української мови як іноземної. Такі види активності студентів розглядаються у контексті здійснення ними проектної діяльності. Загальні закономірності організації та реалізації групової роботи в навчальному процесі висвітлені і в праці С. Максименка, І. Пасічник, В. Каламаж [4, с. 6], де представлені найбільш актуальні наукові доробки і підсумовані оптимальні методичні засади організації групової роботи.

Вагомим стосовно проблеми, що розглядається, є висвітлення в сучасних працях тенденцій вивчення української мови як іноземної в межах саме вузько спрямованої професійної підготовки. Так, Л. Русалкіна [7, с. 246] наголошує на вагомості внесення елементів майбутньої професійної діяльності до мовної підготовки студентів-медиків, слідуючи принципам відповідності дидактичних задач умовам майбутньої професійної діяльності.

Сучасна освітня система в Україні з кожним роком усе більшою мірою спрямовується на формування в суб'єктів навчання системи навичок, які загалом складають систему компетентностей. У такому контексті вживається поняття *soft skills*, що позначаються як сукупність соціальних і комунікативних навичок, які дозволяють ефективно спілкуватися й працювати в команді [9, с. 232]. Терміни *hard skills* і *soft skills* були утворені за аналогією з комп'ютерними термінами *hardware* (апаратна частина) і *software* (програмне забезпечення). Спочатку сфера їх уживання обмежувалася економікою й менеджментом, але останнім часом усе частіше ці лексичні одиниці трапляються в контексті обговорення різних питань професійної освіти [10, с. 64]. У 2015 р. Організація економічного співробітництва і розвитку опублікувала звіт про результати трирічного дослідження «Навички для розвитку суспільства. Сила емоційних і соціальних навичок» (*Skills for Social Progress. The Power of Social and Emotional Skills*), в якому також підкреслюється виняткова важливість емоційних і комунікативних якостей здобувача вищої освіти для його подальшого життєвого успіху [9, с. 234]. Саме ці якості мають пріоритет щодо академічної успішності.

Поряд із загальним визнанням важливості й затребуваності гнучких навичок оприлюднено уявлення, що компетенції такого роду найімовірніше формуються стихійно, поза університетом і найчастіше – через додаткову освіту [8, с. 101]. У зв'язку з цим виникає обґрунтоване запитання: чи можна успішно сформувати надпрофесійні навички в межах основної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти? Відповідаючи на це запитання, необхідно зауважити, що це не тільки можливо, а й необхідно робити, оскільки згідно із сучасними тенденціями дидактики вищої школи основною метою навчання стає формування в здобувачів вищої освіти певного набору

компетенцій, які дадуть їм можливість бути конкурентоспроможними на ринку праці. Проаналізувавши типові набори освітніх компетентностей і компонент, можна стверджувати, що більшість м'яких навичок імпліцитно включені до складу загальнокультурних, загальнопрофесійних і професійних компетенцій.

Таким чином, теоретично в ході навчання відбувається природне формування вищезгаданих гнучких навичок, але на практиці викладач зіштовхується з низкою труднощів, які перешкоджають успішному формуванню компетенцій, що належать стандартам вищої освіти. Це повертає нас до питання протиріч у освітній системі, серед яких можна визначити й затребуваність якісно нового рівня сформованості компетенцій у випускників вищів поряд із відсутністю чітко розроблених і дієвих дидактичних засобів їх формування.

На думку багатьох здобувачів вищої освіти, бар'єром на шляху ефективного оволодіння надпрофесійними навичками стають традиційні лекційно-семінарські заняття, стереотип рольової поведінки викладача, обмежені можливості для набуття досвіду реалізації та пред'явлення *soft skills* у різних ситуаціях взаємодії, відсутність зразків іншого способу поведінки (суперечність між орієнтацією здобувача освіти на колишні зразки загальної та професійної культури, так звані «культурні консерви», і необхідністю орієнтації суб'єкта вчення на майбутній зміст життя й діяльності, загальної та професійної культури [2, с. 10].

У нашому дослідженні ми намагалися визначити умови формування найбільш актуальних і затребуваних гнучких навичок, що сприяють зростанню конкурентоспроможності випускника вищої школи, а також обґрунтування необхідності використання мікрогрупових режимів роботи як ефективного прийому, спрямованого на подолання протиріч традиційного способу навчання і, як наслідок, підвищення ефективності процесу формування гнучких навичок за умов викладання української мови як іноземної здобувачам вищої освіти немовних спеціальностей.

Формулювання мети статті: висвітлити особливості використання групових форм роботи у формуванні гнучких навичок здобувачів вищої освіти немовних спеціальностей під час вивчення української мови як іноземної.

Групову роботу науковці-методисти дефінують як таку форму організації навчальної діяльності, що реалізується в парній роботі чи роботі в мікрогрупах.

Провідна мета групової роботи – це розвиток мислення суб'єктів навчальної діяльності й формування соціально значущих якостей. Вона формує навички спілкування, співробітництва, взаємодопомоги й дозволяє розвивати взаємоконтроль [6, с. 259]. Вагомим постає питання щодо ролі педагога в організації й реалізації групової роботи здобувачів вищої освіти в навчальному процесі. Передові фахівці в цьому сегменті дидактики (І. Пасічник, В. Каламаж [6, с. 261], О. Курінний, Т. Черкасова [2, с. 9]) вважають, що під час групової роботи викладач не лише спостерігає за роботою групи, а й може переходити від однієї групи до іншої, спілкуватися з ними, дискутувати.

На думку багатьох методистів (І. Пасічник, В. Каламаж [6, с. 262], Л. Русалкіна [7, с. 247]), групова робота має переваги перед фронтальною й індивідуальною, оскільки створює умови для навчальної ситуації спілкування й відбувається у формі діалогу. Різновидом такого підходу до організації навчальної діяльності виступає парна робота. Парною роботою вважають форму колективної роботи, у процесі якої здобувачі

вищої освіти вирішують поставлене завдання і взаємодіють один з одним [10, с. 71].

Соціальні форми роботи створюють умови комунікації на заняттях з української мови як іноземної між викладачем і здобувачем вищої освіти, між самими здобувачами вищої освіти й сприяють організації заняття в такий спосіб, що, з одного боку, відбувається розв'язання соціальних проблем, з іншого боку, – управління когнітивним процесом навчання.

Робота в парах / групах значною мірою відповідає потребам сучасного покоління здобувачів вищої освіти, що належать до так званого покоління Y, або покоління Міленіум. До покоління Y соціологи традиційно зараховують людей, які народилися в нових соціально-політичних умовах. За даними досліджень, сучасні молоді люди високо цінують ті якості, які допомагають легко знаходити спільну мову з іншими людьми: пріоритетною формою спілкування для них є діалог. Здобувачі вищої освіти відрізняються комунікабельністю й відкритістю для спілкування, але часто вони воліють спілкуватися за допомогою соціальних мереж і мобільних телефонів, значну частину свого часу вони проводять у віртуальній реальності [10, с. 258]. Нерідко «живе» міжособистісне спілкування викликає в них неподоланні труднощі, тому необхідно використовувати будь-яку можливість для формування навичок комунікації.

Робота здобувачів вищої освіти в групах – це основа системи взаємного навчання (від англ. *“peer learning”*). Z. Zhang і J. G. Bayley розглядають процес взаємонавчання в контексті основних положень теорій біхевіоризму, коннективізму, соціоконструктивізму й когнітивізму [10, с. 262]. Взаємне навчання має на меті колективну діяльність здобувачів вищої освіти і спрямоване на спільне засвоєння знань, розвиток навичок і вмінь завдяки активному залученню до навчального процесу.

Особливої актуальності та значущості мікрогрупова форма організації навчальної діяльності набуває в контексті викладання української мови як іноземної. Провідна мета опанування цієї освітньої компоненти у вищій школі – формування низки загальнокультурних компетенцій: здатність до комунікації в усній і письмовій формах українською мовою як іноземною для вирішення завдань міжособистісної й міжкультурної взаємодії; здатність працювати в колективі, толерантно сприймати соціальні, етнічні, конфесійні й культурні розбіжності тощо. Таким чином, очевидно, що, крім формування іншомовної мовної компетенції, викладач української мови як іноземної має працювати над такими гнучкими навичками і здібностями XXI ст. як командна робота, комунікація і емоційний інтелект. Саме мікрогрупові форми навчання сприяють формуванню цих навичок.

Зазначимо, що групові форми роботи визнано основними видами діяльності щодо вивчення іноземних мов. Практичні заняття з української мови як іноземної мають низку помітних розбіжностей з іншими, звичними видами навчальної діяльності (лекція, вебінар чи семінар), оскільки спрямовані на розвиток практичних умінь і навичок у режимі групової роботи.

Заняття з української мови як іноземної передбачає використання різних видів взаємодії між учасниками навчального процесу: роботу в парах, тріадах, міні-групах, одночасне спільне виконання завдань. Попри це, особливої важливості набувають зміст і методика проведення практичного заняття для розвитку «творчої активності особистості» у процесі організації «репродуктивно-перетворювальної діяльності» [5, с. 325].

Варто зазначити, що практичне заняття з української мови як іноземної у вищій школі будується з урахуванням комунікативного підходу, за якого провідною метою стає розвиток базових умінь і навичок мовної діяльності, необхідних для спілкування. «Під спілкуванням розуміється передача та повідомлення інформації пізнавального та афективно-оцінного характеру, обмін знаннями, навичками та вміннями в процесі мовної взаємодії (interaction) двох або більше людей» [4, с. 6].

Для комунікації властиве явище інтерактивності (взаємодії). «Освітні процеси, в основі яких лежить педагогічне спілкування та взаємодія, не можуть не включати інтерактивність, яку розуміють у будь-якому з її аспектів» [4, с. 8].

Практичне заняття з української мови як іноземної у вищій орієнтоване на спільну групову роботу здобувачів вищої освіти за підтримки викладача. Інтерактивне навчання розглядається в контексті «навчання у співпраці», визначаючи характер моделі педагогічної взаємодії [7, с. 247]. Наявність інтерактивності також зумовлює організацію пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та сприяє розвитку професійних навичок і вмінь. За умови реалізації такого підходу, «з об'єкта впливу здобувач вищої освіти стає суб'єктом взаємодії, він сам бере активну участь у процесі навчання, слідуючи своїм індивідуальним маршрутом» [7, с. 248].

Крім згаданих переваг групових/парних форм роботи, вони також дозволяють викладачеві найефективніше використовувати аудиторний час, вирішуючи максимальну кількість методичних завдань. Розглянемо докладніше переваги групової форми роботи під час вивчення української мови як іноземної у вищій.

1. Відтворення реальної ситуації спілкування. За правильного вибору завдань, ситуативності й функціональності відбору мовного матеріалу групова і парна робота дозволяє створити атмосферу реального спілкування. Виконання справді комунікативних завдань неможливе без активної участі обох здобувачів вищої освіти, отже, сама ситуація підштовхує їх до використання іноземної мови для вирішення цілком конкретного комунікативного завдання.

2. Створення емоційно-комфортної атмосфери, що сприяє вільному обміну думками й активній участі всіх здобувачів вищої освіти в роботі на заняттях. За даними низки досліджень, саме робота в парі чи мінігрупі досить часто стає найбільш комфортною для здобувача вищої освіти формою відпрацювання навичок говоріння й розвитку емоційного інтелекту як однієї з найважливіших складових соціальної компетенції [4, с. 7]. Нерідко через невисокий рівень володіння українською мовою як іноземною або через низку особистісних психологічних особливостей здобувачі вищої освіти не готові висловлювати свою точку зору перед численною аудиторією або, побоюючись припуститися помилки і, думаючи, що це неминуче, спричинить втрату балів, навіть перед викладачем. Обмінюватися думками й вести дискусію для таких здобувачів вищої освіти набагато легше в парі чи мінігрупі.

3. Перерозподіл ролей викладача і здобувача вищої освіти. Парна/груповою робота сприяє обмеженню провідної ролі викладача. Використовуючи зарубіжну методичну термінологію, ми можемо говорити про скорочення так званого *teacher talking time* (час, відведений для розмови викладача на занятті) та збільшення тривалості *student talking time* (час говоріння здобувачів вищої освіти). Таким чином, здобувач вищої освіти має більше можливостей для безпосереднього спілкування з використанням української мови як іноземної. А це, своєю чергою, є ключовою умовою

ефективного формування навички говоріння (що виступає як одночасно «жорстка» і «м'яка» навичка), оскільки неможливо навчити здобувача вищої освіти спілкуватися українською мовою як іноземною, не надаючи йому можливості говорити цією мовою як іноземною на заняттях.

4. Використання альтернативних методів контролю. Парна і групова форми роботи дозволяють ефективно застосовувати такі альтернативні форми оцінки як оціночні рубрики (*rubrics*), самооцінка (*self-assessment*) і взаємооцінка (*peer-assessment*). Ці методи сприяють розвитку критичного мислення й формуванню навичок аналізу власних досягнень, які вкрай важливі для подальшого професійного успіху.

Ефективно використовувати зазначені вище переваги можна лише за продуктивної організації мікрогрупової роботи. Спочатку викладачеві необхідно визначитися з принципом об'єднання здобувачів вищої освіти у пари / групи. Відомо кілька схем розподілу здобувачів вищої освіти. Деякі викладачі вважають за краще використовувати фіксовані пари або групи протягом семестру чи курсу навчання. Цей підхід має свої переваги: наприклад, здобувачі вищої освіти у фіксованих парах / групах краще впізнають один одного і швидше виконують навчальні завдання. Наявність таких пар чи груп помітно економить аудиторний час, оскільки викладачеві не доводиться щоразу пояснювати здобувачам вищої освіти, з ким у парі / групі їм доведеться працювати. Однак така схема може здатися одноманітною для здобувачів вищої освіти й негативно позначитися на мотивації до виконання завдання, зробивши його недостатньо комунікативним. Змінюючи склад пар / груп, викладач надає здобувачам вищої освіти шанс збагатити свій мовний репертуар через спілкування з різними одногрупниками, а також допомагає згуртувати всіх майбутніх фахівців усередині їхньої великої навчальної групи.

Розподіляючи здобувачів вищої освіти за групами / парами, викладачеві слід урахувати рівень сформованості їхньої мовної компетенції. У разі парної роботи об'єднання більш «сильних» здобувачів вищої освіти зі «слабкими» може позитивно позначитися на процесі навчання, оскільки дозволить останнім працювати у своїй зоні найближчого розвитку, але викладачеві необхідно достатньо добре знати особисті характеристики своїх учасників групи, щоб уникнути ситуацій, коли робота в таких парах буде для них некомфортна. Деякі з них соромляться свого невисокого рівня мовної підготовки й неохоче працюють у парах із «сильнішими» одногрупниками.

У групах, у складі яких є іноземні здобувачі вищої освіти й носії мови, яка вивчається, доцільно розподіляти тих, хто навчається за парами / групами, орієнтуючись на їхню рідну мову (яка називається зарубіжною методикою L1). У таких групах / парах сама ситуація змушує здобувачів вищої освіти використовувати українську мову як іноземну для виконання завдання, оскільки вона є для них єдиною *lingua franca*. Відсутність спільної рідної мови значною мірою стимулює здобувачів вищої освіти до використання української мови як іноземної, сприяючи інтенсифікації процесу формування низки жорстких і м'яких навичок, що є складовими частинами соціальної й комунікативної компетенції.

На сучасному етапі розвитку суспільства маємо гостру нестачу професіоналів із добре розвиненими гнучкими навичками. Тому перед викладачами вищої школи постало завдання забезпечити високий рівень сформованості надпрофесійних компетенцій. Одним з ефективних способів на шляху досягнення цієї мети є методично

грамотна й ретельно організована мікрогрупова робота як унікальний спосіб організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення української мови як іноземної. Вона дозволяє подолати протиріччя, пов'язані із застосовуваним способом навчання й домінуванням фронтальних режимів роботи; підвищує мотивацію до вивчення предмета, відповідаючи вимогам і очікуванням сучасного покоління здобувачів вищої освіти; сприяє розвитку найважливіших гнучких навичок, що визначають професійний успіх випускників вищої школи. Під час групової роботи всі здобувачі вищої освіти займають активну позицію, перебуваючи в імпровізованих ситуаціях реальної комунікативної взаємодії; мають можливість покращувати свої навички говоріння українською мовою як іноземною; перетворюються на активних суб'єктів навчання, включених до комунікативного процесу.

Разом із тим, дана проблема остаточно не висвітлена в межах цієї публікації. Зокрема, перспективою подальших досліджень авторок може виступати розробка і презентація конкретних алгоритмів застосування елементів групової роботи в навчанні української мови як іноземної серед здобувачів вищої освіти медичного фаху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каламаж В. О. Метакогнітивні стратегії як складова метапізнання у процесі вивчення іноземної мови засобами групової проектної діяльності. *Актуальні проблеми психології*. Київ, 2017. Т. XI. Вип. 15. С. 155–166.
2. Курінний О. В., Черкасова Т. А. Формування м'яких навичок при вивченні іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. Херсон: Гельветика, 2022. № 44. Т. 2. С. 8–10.
3. Лещенко Т. О., Юфименко В. Г., Шевченко О. М. Шляхи удосконалення мовної підготовки іноземних студентів. *Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 11–12 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 111–113.
4. Максименко С. Д., Пасічник І. Д., Каламаж Р. В. До питання методології групової навчальної діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острого, 2015. Вип. 2. С. 3–9.
5. Огреніч М. А., Шепель М. Є., Яковлева М. Л. Роль деонтологічної культури у процесі викладання іноземної мови майбутнім фахівцям туристичного профілю. *Innovative and information technologies in educational processes: monograph* / Edited by A. Ostenda, O. Nestorenko. Katowice, 2020. С. 321–328.
6. Пасічник І. Д., Каламаж В. О. Логіко-психологічна структура ефективності групової проектної діяльності у процесі вивчення іноземної мови. *Актуальні проблеми психології*. Київ, 2018. С. 255–265.
7. Русалкіна Л. Г. Організація професійно зорієнтованого навчання іноземної мови студентів-медиків на основі словесно-логічного способу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2022. Вип. 1(50). С. 245–248.
8. Шевченко О. М. Формування соціокультурної компетенції майбутнього лікаря. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття*: зб. матеріалів XV Міжнар. педагогічно-мистецьких читань (Київ, 6–7 грудня 2017 р.). Київ: Талком, 2018. Вип. 1(13). С. 98–103.
9. Abd Azis, N. H., & Vaidez, N. P. Debate as a pedagogical tool to develop soft skills in EFL/ESL classroom: A qualitative case study. *Petranika Journal of Social Sciences and Humanities*. 2016. 24(1). P. 213–240.
10. Zhang Z., Bayley J. G. Peer learning for university students' learning enrichment: Perspectives of undergraduate students. *Journal of Peer Learning*. 2019. № 12. P. 61–74.

REFERENCES

1. Kalamazh, V. O. (2017). Metakognitivni stratehii yak skladova metapiznannia u protsesi vyvchennia inozemnoi movy zasobamy hrupovoi proektnoi diialnosti [Metacognitive strategies as a component of metacognition in the process of learning a foreign language by means of group project activities]. *Aktualni problemy psykholohii – Actual problems of psychology*, XI, 15, 155–166 [in Ukrainian].

2. Kurinnyi, O. V., Cherkasova, T. A. (2022). Formuvannia m'iakykh navychok pry vyvchenni inozemnykh mov [Formation of soft skills during learning foreign languages]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 44, 8–10 [in Ukrainian].
3. Leshchenko, T. O., Yufymenko, V. H., Shevchenko, O. M. (2018). Shliakhy udoskonalennia movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv. *Aktualni pytannia suspilno-humanitarnykh nauk ta istorii medytsyny: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Chernivtsi*, 111–113 [in Ukrainian].
4. Maksymenko, S. D., Pasichnyk, I. D., Kalamazh, R. V. (2015). Do pytannia metodolohii hrupovoi navchalnoi diialnosti [To the issue of the methodology of group educational activity]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia" – Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"*, 2, 3–9 [in Ukrainian].
5. Ohrenich, M. A., Shepel, M. Ye., Yakovlieva, M. L. (2020). Rol deontolohichnoi kultury u protsesi vykladannia inozemnoi movy maibutnim fakhivtsiam turystychnoho profilu [The role of deontological culture in the process of teaching a foreign language to future tourism specialists]. *Innovative and information technologies in educational processes*. A. Ostenda, O. Nestorenko (Eds). Katowice, 321–328 [in Ukrainian].
6. Pasichnyk, I. D., Kalamazh, V. O. (2018). Lohiko-psykholohichna struktura efektyvnosti hrupovoi proektnoi diialnosti u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [The logical and psychological structure of the effectiveness of group project activity in the process of learning a foreign language]. *Aktualni problemy psykholohii – Actual problems of psychology*, XIV, 1, 255–265 [in Ukrainian].
7. Rusalkina, L. H. (2022). Orhanizatsiia profesiino zoriientovanoho navchannia inozemnoi movy studentiv-medykiv na osnovi slovesno-lohichnogo sposobu [Organization of professionally oriented foreign language training for medical students based on the verbal-logical method]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota – Scientific bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, 1(50), 245–248 [in Ukrainian].
8. Shevchenko, O. M. (2017). Formuvannja sociokul'turnoi kompetencii majbutn'ogo likarja. *Neperervna pedagogichna osvita HHI stolittja: proceedings of the pedagogichno-mistec'kih chitan'*. Kyiv, 1(13), 98–103 [in Ukrainian].
9. Abd Azis, N. H., & Vaidez, N. P. (2016). Debate as a pedagogical tool to develop soft skills in EFL/ESL classroom: A qualitative case study. *Petranika Journal of Social Sciences and Humanities*, 24(1), 213–240.
10. Zhang Z., Bayley J. G. (2019). Peer learning for university students' learning enrichment: perspectives of undergraduate students. *Journal of Peer Learning*, 12, 61–74.